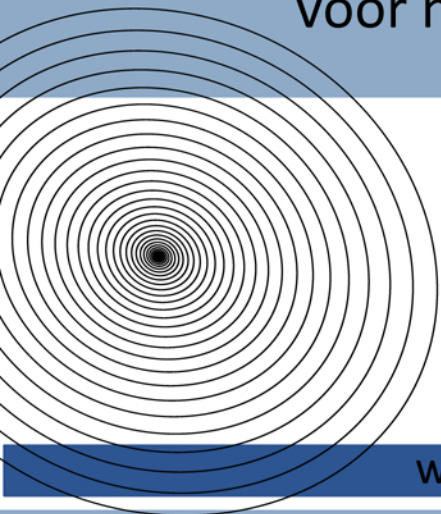

GROENINGEN

voor natuur in en om de stad

jaargang 38 nr. 1

winter 2014

IVN afdeling Groningen-Haren

- * Fotoservice
- * Alle grote merken
compact/reflex/digitaal
- * 80 Types verrekijkers
en telescopen op voorraad
- * Ook astronomische telescopen
- * Swift - Bynolyt - Zeiss
- * Swarovski-topdealer
- * *Vriend Stichting Het Groninger Landschap*

www.combigroningen.nl

ipkes

COMBI
FOTOGRAAF

Poelestraat 19 - 9711 PG Groningen
Telefoon (050) 312 86 84

HET KLEINE REISCOLLECTIEF

kleinschalig verantwoord vertrouwd

Wij organiseren
natuurbelevingstochten,
kant en klaar of op maat,
voor vogelaars en
liefhebbers van fietsen,
wandelen en kanovaren.
Wij zijn er voor kleine
groepjes, families en
individuele reizigers.
Ook organiseren we
studiereizen/excursies
en groepsreizen.

vogelreizen 2014

Polen , Oderdelta en Slonsk, Zeearenden	19-4
Roemenië , Donaudelta	25-4
Polen , Biebrzamoerassen en Bialowieza	9-5
Zweden , Falsterbo, vogeltrek	20 & 27-9
Hongarije , Hortobagy, Kraanvogelspektakel	11-10

natuur- en wandelreizen 2014

Polen , ontdek Noordoost Polen	2 & 30-5, 1-8, 12-9
Engeland , wandelen in het Lake District	16-5
Bulgarije , in het spoor van Thracische goden	21-5
Engeland , wandelen in de Yorkshire Dales	16-6

Kleine groepen (vanaf 5 deelnemers).

Deskundige reisleiding.

Korting als u vroeg boekt.

Wij reizen meestal per trein of minibus naar onze bestemmingen.

Ook bieden wij veel individuele reizen aan en maatwerk.

Het Kleine Reiscollectief is een initiatief van

info@hkrc.nl

www.hkrc.nl

085-7853820

Agenda 2014

Zaterdag 25 januari	Wintervoedselveldjes in Noord Groningen
Maandag 10 februari	Start opgave vogelcursus voor beginners
Zondag 16 februari	Natuurkids Uilenexcursie Groningen
Zondag 2 maart	Excursie het vroege voorjaar Glimmerbos
Donderdag 6 maart	Start vogelcursus voor beginners
Half maart	Excursie Friese waddenkunst
Zaterdag 5 april	Excursie Friese ijselmeerkust
Zondag 13 april	Natuurkids scharrelkids excursie
Zondag 13 april	Excursie stinzenplanten
Vrijdag 16 mei	Natuurkids fietsexcursie De Onlanden
Zondag 18 mei	Fietsexcursie De Onlanden
Zondag 25 mei	Excursie vroege vogels Vosbergen
Zondag 15 juni	Natuurkids Slootexcursie Haren
Zondag 15 juni	Fietsexcursie SES Noordwestzijde
Zaterdag 21 juni	Excursie Ganzenpoel bij Wateren
September	Start bomencursus

De meest actuele informatie t.a.v. de excursie en cursussen die de IVN Groningen-Haren organiseert, is te vinden op de website:

<http://ivn.nl/afdeling/groningen-haren>

Vrijwilligers Vacature:

We Want You For PR

Deze Groeningen is in goede handen. De nieuwe website is actueel en voorziet in alle informatie. De folder spreekt tot de verbeelding. De pers wordt gezocht met berichten. Nu moet de coördinator voor PR en Communicatie nog vernieuwd worden. De 'co' zit in het bestuur, regelt de onderlinge lijntjes en zorgt indien nodig voor de veranderingen in de wijze van communiceren. Niet veel werk, wel voldoening gevend nu er steeds mooie producten liggen. Wie durft, wie doet, wie gaat ervoor!

Gevraagd: organisatie, aanspreekpunt van de werkgroep, afspraken maken, evt persberichten sturen, ervaring niet vereist.

Meld je bij Kees van de Ven, prharengroningen@kpnmail.nl of tel 050-4063310.

Yohân Bergsma
Meesterschilder

Meidoornlaan 3
9771 AN Sauwerd
tel. 050-5269734

www.ekoschilder.nl

OKER
Schildert natuurlijk

Inhoudsopgave

Van de voorzitter	4
Van de redactie.....	6
ALV aankondiging	7
Een nieuwe Stadjer.....	8
Boekennieuws	10
Kleine Rietgans en wilsterflappen	12
Heemtuin Groningen deel 5: grotere klimplanten	15
Vreemdgaan in de stort.....	18
In memoriam Thijs Duijm	20
Wegbermbeheer in Haren.....	22
Natuurkids vogeldiner bij Tuin in de Stad	24
Excursie en cursusprogramma	25
Adressen en informatie.	28
Indeling werkgroepen en coördinatoren	29

Foto omslag: Marnewaard Lauwersmeer, Eline van Ingen Schenau

Van de voorzitter

Het IVN was in 2013, ondanks de crisis, nog steeds een bloeiende organisatie. Landelijk kwamen er meer dan 1100 nieuwe leden bij en steeg het aantal leden tot bijna 22.000. Terwijl het ledental bij tweederde van de natuur- en milieuorganisaties is gedaald. Ook binnen de afdeling kunnen we het jaar afsluiten met een toename van het aantal leden (15 nieuw, 8 leden verloren). De kracht van het IVN schuilt waarschijnlijk in de publieksgerichtheid die eigen is aan de activiteiten van het IVN, gericht op natuureducatie. Door middel van cursussen en excursies bereiken we steeds een nieuw publiek, waarvan een deel zich aanmeldt als lid of donateur.

Om als IVN ook op langere termijn vitaal te blijven is het belangrijk dat de leden gepassioneerd bezig kunnen zijn, en in werkgroepen activiteiten kunnen ondernemen die ze uit zichzelf graag doen, op hun eigen manier, zonder teveel bemoeienis van een bestuur, landelijk of plaatselijk. Bij mensen die gemotiveerd bezig zijn wekt het veel weerstand als anderen proberen de activiteiten aan te sturen. Binnen werkgroepen hoef je niet allemaal hetzelfde te doen, maar kun je je toeleggen op bepaalde onderwerpen of activiteiten, zodat iedereen optimaal plezier beleeft aan zijn of haar bezigheden.

Belangrijk is ook dat we met onze activiteiten het publiek blijven bereiken en inspelen op nieuwe wensen en mogelijkheden. Een mooi voorbeeld is hoe onze werkgroep Natuurkids samen met “Tuin in de stad” een “nieuwjaarsreceptie voor vogels” organiseert, waarbij kinderen vogelvoer maken voor een vogeldiner. Op die manier waken bij kinderen (en hun ouders) op een speelse manier de interesse voor vogels en sluit je aan bij een andere organisatie die al een netwerk van buurtcontacten heeft opgebouwd. Zo versterk je elkaar. Aansluiten bij nieuwe wensen en mogelijkheden vereist creativiteit en open staan voor nieuwe dingen, een antenne blijven houden voor nieuwe ontwikkelingen.

Het IVN-landelijk stuurt aan op nauwere samenwerking met het KNNV. Het KNNV (Vereniging voor Veldbiologie) is een vergelijkbare vrijwilligersorganisatie als het IVN, vooral gericht op natuurstudie. Met die samenwerking zijn we in onze afdeling begonnen. We hebben al een prettig contact opgebouwd met actieve KNNV'ers en de websites van IVN en KNNV zijn aan elkaar "gelinkt". We hebben de Afdelings Ledenvergaderingen van IVN en KNNV op dezelfde datum (17 maart) gepland in het Vinkhuys. We houden dan eerst onze ALV's apart. Na de pauze (met boekverkoop) is er een gezamenlijke lezing over de Onlanden (zie elders in deze Groeningen). We organiseren in het voorjaar ook een gebiedsexcursie in de Onlanden, die kan worden beschouwd als een vervolg op de lezing. Op die manier kunnen we elkaar ontmoeten. Uit deze contacten kunnen geleidelijk weer andere gezamenlijke activiteiten voortkomen, wellicht op het niveau van werkgroepen. We hebben geen vooropgezet plan, we dwingen niets af, maar scheppen de randvoorwaarden waarbinnen meer samenwerking geleidelijk kan ontstaan.

Ik wens alle leden en donateurs een goed en gezond 2014 toe, met enthousiasme en passie voor de natuur, prettige samenwerking binnen en buiten het IVN, leuke activiteiten en creatieve ideeën voor de toekomst.

3 januari 2014

Lammert Tiesinga

Van de redactie

Met 4 nieuwe Groeningen voor de boeg, gaan we een nieuw en fris jaar tegemoet. Toch, echt fris is het niet geworden tot nu toe. Terwijl ik deze editie in elkaar aan het zetten ben, is het wat herfstachtig weer. Het is zacht met hooguit wat nachtvorst op zijn tijd. Vorige week betrapte ik mijzelf met wat lentekriebels. En niet alleen ikzelf, de wilgen katjes heb ik ook al zien bloeien...

Het was afgelopen zondag dat we een flinke wandeling wilden maken. Bestemming gekozen, het werd de Marnewaard bij het Lauwersmeer gebied. Blauwe lucht waardoor de hele dag een heerlijke zon ons vergezelde. We hebben ons zelfs laten verleiden tot een picknick. En niet voor de eerste keer dit jaar borrelde er een gevoel met wat lente kriebels omhoog... want, zelfs mijn jas kon even uit!

Het was ook deze dag dat wij, tijdens het vogeltjes spotten, een roofvogel in het oog kregen. Maar goed, met onze lekenkennis konden we niet bepalen wat. Het enige wat ik kon vaststellen dat ie wel een behoorlijk arendenkop had en groot was. Later thuis maar eens checken...

Bij thuiskomst bleek dat juist een paar dagen voor onze wandeling de net herstelde zeearend vanuit de Biesbosch in het Lauwersmeegebied was opgedoken. Dus toch! Een vliegende start van dit vogelkijkjaar.

Voorin deze Groeningen vinden jullie, zo aan het begin van een nieuw jaar, een overzicht van alle tot nu toe geplande activiteiten binnen de IVN afdeling. Ik wens iedereen veel buitengenot en leesplezier!

**De deadline voor het aanleveren van kopij voor de volgende editie is
10 april 2014**

Kopij kan naar: ivngroeningen@gmail.com

De **ALV** wordt dit jaar gehouden op
maandagavond 17 maart
in het **Vinkhuys** (Diamantlaan 94, Groningen)

Het programma is als volgt:

19.30 - 20.00 uur	Ledenvergadering (ook donateurs welkom)
20.00 - 20.30 uur	Pauze en boekverkoop
20.30-22.00 uur	Presentatie over de Onlanden door Jacob de Bruin (Natuurmonumenten)

De lezing is voor IVN en KNNV gezamenlijk

Meer informatie over de ALV volgt per post

Gebiedsexcursie in De Onlanden zondag 18 mei

Als vervolg op de lezing is er voor IVN en KNNV leden en donateurs gezamenlijk een gebiedsexcursie (op de fiets). De fietsexcursie start om 10.00 uur bij het Familiehôtel in Paterswolde (Groningerweg 19). De excursie staat onder leiding van Jacob de Bruin (Natuurmonumenten) en duurt tot circa 15.00 uur. ***Graag vooraf opgeven.*** Voor informatie en aanmelding (IVN): ivngroningenharen@gmail.com

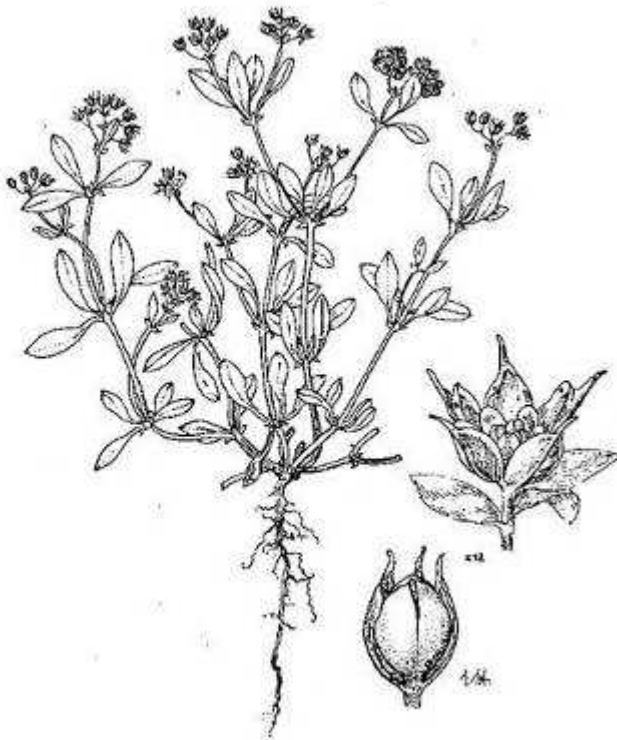
Een nieuwe Stadjer

Op een late vrijdagmiddag in november toog ik naar het VVV kantoor op de Grote Markt. Voor sluitingstijd moest ik daar nog snel een boodschap doen. Ik zette mijn fiets tegen het markante gebouw met zijn blauwe hergebruikte tegeltjes van het museum en zette hem op slot. Gewoontegetrouw richtte mijn blik zich ondertussen op de grond. Je weet maar nooit. En inderdaad er stonden plantjes in de smalle richeltjes tussen de stenen dichtbij de muur. Wat zou het zijn: Liggend vetmuur, Vogelmuur.....? Maar nee, het zag er toch anders uit. Ik bukte en keek eens goed. Er stond een mij niet bekend plantje. Nu eerst maar even die boodschap doen en daarna wat plukken dan kon ik het thuis determineren.

Eenmaal thuisgekomen kon het serieuze onderzoek beginnen. De blaadjes stonden in kransjes van vier en waar de bloempjes hadden gezeten, zag ik kelkblaadjes die minuscule zaadjes omhulden. Het uiterlijk wekte associaties met de Anjerfamilie maar dat wilde ik niet als uitgangspunt nemen. Ik pakte de flora van Eggelte en begon bij de hoofdsleutel. Al snel kwam ik inderdaad bij de Anjers terecht en doorsleutelend bij een naam: Kransmuur (*Polycarpon tetraphyllum*). Om te controleren of ik het goed had, zocht ik in andere flora's (Jac. P. Thijssen, een oude Heukels en in de Nederlandse Oecologische Flora van Weeda). Maar hé, dat was vreemd, nergens werd de plant genoemd.

Gelukkig is er internet en jawel hoor! Op het computerscherm verschenen plantjes die er net zo uitzagen als de mijne. En daar las ik ook dat het een nieuwkomer is. Vandaar dat hij niet in die oude flora's stond! De plant komt uit landen rond de Middellandse Zee en is begin jaren negentig voor het eerst in Nederland waargenomen. Hij wordt sindsdien vooral in het stedelijk gebied in het westen van Nederland waargenomen.

In 2007 dook hij plots op in Assen. En nu dus ook in Groningen. De meest noordelijke vindplaats tot nu toe en hoe passend, bij de VVV. Toch leuk om te vinden!

Met dank aan René Bult die lid is van onze plantenwerkgroep maar ook nauwe banden heeft met Floron. Hij heeft de vondst daar gemeld en ervoor gezorgd dat dit stukje in hun jaarlijkse nieuwsbrief komt.

Ellen Vissia

Boekennieuws

Stichting Steunfonds Natuur- en Milieueducatie

NATUUR DICHT BIJ HUIS

Recent zijn er bij de KNNV uitgeverij een aantal leuke en interessante boeken verschenen over natuur in je eigen omgeving. Om de natuur dicht bij huis een handje te helpen en ervan te genieten.

Barbara Rijpkema: **Tuinieren voor (wilde) dieren – maak van je tuin een beestenboel**

Prijs: € 14,95, leden €12,95

Maak zelf een egelhuis, bijenflat, vogelbistro of paddenhotel! Of je nu een grote of een kleine tuin hebt, landelijk of in de stad: met een paar eenvoudige aanpassingen wordt je tuin een waar paradijs voor dieren en insecten.

Bram Wolthoorn en Roger Klaassen: **Mijn eerste moestuin – tuinboek voor kinderen vanaf 9 jaar**

Prijs: € 18,95, leden €16,95

Met *Mijn eerste moestuin* kun je je eigen moestuin aanleggen en onderhouden. In de lente begin je met zaaien en planten, in de zomer verzorg je je plantjes en zelfs in de winter kun je verse groente kweken. Van dezelfde auteurs: **Mijn eerste tuinboek – tuinieren met kinderen vanaf 5 jaar**

Prijs: € 18,95, leden €16,95

Informatief tuinboek voor kinderen vanaf 5 jaar. Met leuke informatie over de dieren en insecten én ontwerpen van verschillende kinder- en schooltuinen.

Herkenningskaart (wilde) dieren in de tuin

150 tuindieren - 140 plantentips - diervriendelijke tuininrichting

Prijs: € 4,95, leden €4,50

Hugh Warwick: **Gek op egels of hoe egels de wereld kunnen redden**

Prijs: € 9,95, leden €8,95

Warwick is een Britse ecooloog, die jarenlang onderzoek deed naar egels. Met veel belevingsrijke verhalen en met veel humor schrijft hij over de meest uiteenlopende zaken, waar egels een rol in spelen.

Frits Bink: **Ruimte voor insecten – een nieuwe visie op insectenbescherming**

Prijs: €29,95, leden €26,95

Een geheel nieuwe kijk op natuurbeheer: niet vanuit de mens, maar vanuit de behoeften van insecten. Behandelt de ecologische relatie tussen insect en landschap. Bepaalde insecten(groepen) fungeren als indicator voor de kwaliteit van habitattypen.

Jan van der Geld, Niko Groen en Ron van't Veer: **Weidevogels in een veranderend landschap -handleiding weidevogelbeheer en bescherming**

Prijs: € 29,95, leden €26,95

Ondanks de aandacht en zorg voor weidevogels in Nederland lijkt het niet te lukken om de achteruitgang te stoppen. Dit boek beschrijft de zichtbare veranderingen in het landschap en de gevolgen daarvan voor weidevogels. Ook geeft het (nieuwe) praktische handvatten voor een goed en effectief weidevogelbeheer.

BESTELLEN

Boeken kunnen worden besteld bij: Saskia van der Burg, Eyssoniusstraat 28, 9714BS Groningen, tel. 050-5799631, e-mail SteunfondsNME@hotmail.com.

Kleine Rietgansexcursie en Wilsterflappen ...

Terwijl Groningen zich opmaakte voor de intocht van Sinterklaas vertrokken wij met 17 mensen richting Friesland om de Kleine Rietgans te spotten. Het beloofde een mooie dag te worden hoewel wij onderweg geregeld dichte mist hadden. Al heel snel vonden we, tussen Hommerts en Woudsend, de eerste Kleine Rietganzen (ca. vierhonderd). Enkele daarvan hadden een halsband met nummer. Na een hoop getuur door de telescopen werden deze ontcijferd. Piet zal deze nummers doorgeven zodat we iets meer over deze ganzen te weten zullen komen. De mist verdichtte zich weer en de vogels lieten het een beetje afweten. Na een koffiepauze met veel oranjekoek in Galamadammen was het tijd voor de Workumerwaard. Hier werden weer mooie waarnemingen gedaan. Behalve veel eenden en ganzen waren deze dag ook de roofvogels goed vertegenwoordigd. En de goudplevieren, heel veel goudplevieren. Om drie uur ging het weer richting Groningen...

En hoe het nog verder ging...

Na afloop van onze bijzonder geslaagde excursie zaterdag jl. naar de Kleine Rietgans in ZW-Friesland ben ik nog een poos wezen kijken naar

het 'wilsterflappen' (=het vangen van plevieren middels een groot slagnet) dat wij gezien hebben langs de Slinkewei op weg naar het 'Hokje Bakker', een observatietorentje dat tegen een schuurtje is gebouwd en waar wij allen enige tijd de vogels in de omgeving hebben waargenomen.

Na enige tijd zag ik dat men ging stoppen met het wilsterflappen en de boel ging inpakken. Ik zag hierin mijn kans schoon meer aan de weet te komen over 'wilsterflappen' en ben het land ingegaan naar de persoon die daar bezig was. Mijn eerste verrassing was dat deze persoon niet een man maar een vrouw bleek te zijn t.w. mw. Rinkje van der Zee uit Workum, bijna 60 jaar! Zij vertelde mij dat zij deze manier van vogels vangen had geleerd van wijlen haar man en schoonvader en dat zij na hun overlijden de vereiste vergunning had kunnen overnemen.

Zij was deze zaterdagmorgen reeds om 7.00u ter plekke om het grote slagnet (30 mtr. X 4,50 mtr) met ijzeren buizen in elkaar te zetten, waar zij ongeveer een uur voor nodig heeft gehad. Een zware klus want de buizen zijn behoorlijk zwaar en moeten op een speciale manier in de grond worden vastgezet opdat zij bij het omslaan van het net niet kunnen verschuiven.

Die dag had zij in totaal 23 vogels gevangen t.w. 16 goudplevieren, 3 kieviten en 4 kemphanen.(de kemphanen heeft zij ook geringd). Er is wel eens een dag geweest waarop zij 175 vogels heeft gevangen. Verder worden de vogels uiteraard gemeten en gewogen. De verzamelde gegevens stuurt zij naar het Vogeltrekstation en de RUG (Rijksuniversiteit Groningen, prof. Piersma). Verder vertelde zij dat in deze omgeving nog drie (mannelijke) wilsterflappers actief zijn. Zijzelf is hier bijna elke week een hele dag het hele jaar door behalve in mei/juni. Verder doet zij mee aan het grutto-project van de RUG waar inlooptoeristen voor worden gebruikt. Op de plek waar wij enorm veel kieviten en goudplevieren hebben gezien, (rechts van Hokje Bakker), wordt volgens haar niet meer aan wilsterflappen gedaan omdat de boer/eigenaar dat niet meer wil hebben doordat hij in het verleden heibel heeft gehad met de wilsterflapper die er toen was.

Terug bij de auto had mw. van der Zee nog een verrassing voor mij. In de houten kist die zij bij zich droeg bleek zij twee -levende- lokvogels te hebben, t.w, twee kieviten die zij die zaterdag had gevangen. Zij vertelde dat zij elke keer twee 'verse' levende lokvogels mee naar huis neemt die constant in het donker blijven en die zij uiteraard voorziet van voer en water en circa een week later mee naar het veld neemt. Hier bint zij deze vogels met hun poten voorzichtig vast op een wip. Aan de wip zit een lang touwtje waarmee zij de wip op afstand kan laten bewegen met als reactie dat de vogel die daarop vastgebonden zit met de vleugels gaat slaan alsof hij/zij wil gaan opvliegen. Een echte lokker dus. Na afloop van deze dag laat zij deze 'gebruikte' lokvogels weer vrij en neemt twee 'vers' gevangen vogels mee naar huis voor de volgende keer. Zij mag maximaal 5 levende lokvogels gebruiken. Zonder levende lokvogels is het vangstresultaat vaak veel minder volgens haar.

Ik vond e.e.a. een leuke belevenis en misschien vinden jullie dat wellicht ook en daarom stuur ik je dit verslagje toe.

met vriendelijke groet,
Gerard J. Naber

Heemtuin Groningen deel 5: Grotere klimplanten

Klimop zijn we wel aan het terugdringen maar we laten ook voldoende staan want hij heeft een hoog-ecologische waarde. Hop staat hier ook veel, een enorme woekeraar maar wel prachtig hoog in de bomen vol hopbellen. De hop is belangrijk voor de gehakkelde aurelia. Heggerank, tweehuizig, er staat hier een vr. plant, er komen bessen aan.

Kamperfoelie zijn we veel aan het uitzetten. We hebben een wijnstok (druif) geplant. Hop en heggerank sterven jaarlijks tot de grond af en groeien elk jaar weer tot ruim 4 m. hoog in bomen en struiken. Behalve de hop kan ook de bosrank flink woekeren met dikke taaie wortelstokken.

Foto's kamperfoelie

Hier heb ik de ruimte om wat over bloemen en bestuiving te vertellen. De bouw van een bloem: Het eerste wat opvalt zijn de vaak opvallend gekleurde bloembladen, deze dienen om insecten te lokken. Daaronder bevinden zich de meestal groengekleurde kelkbladen, deze dienen als steun. Binnenin de bloem bevindt zich het vruchtbeginsel, deze kan onderstandig (verborgen), half-onderstandig of bovenstandig (zichtbaar) zijn. Op het vruchtbeginsel bevindt zich de vr. stamper of stampers. Een stamper bestaat uit een stijl met stempel. Daaromheen bevinden zich de man. meeldraden, deze bestaan uit helmraden en helmknoppen met stuifmeel. De meeste planten hebben tweeslachtige

bloemen met (een) stamper(s) en meeldraden. Er zijn ook eenslachtige bloemen met alleen meeldraden of alleen stamper(s). Planten met eenslachtige bloemen worden onderverdeeld in eenhuizige of tweehuizige planten.

Eenhuizige planten hebben de vr. en man. bloemen aan dezelfde plant, tweehuizige planten hebben de vr. en man. bloemen aan verschillende planten.

Hazelaar is een eenhuizige plant met eenslachtige bloemen, de man. katjes vallen direct op, doch als je van dezelfde struik in het vroege voorjaar de takken nauwkeurig bekijkt zal je knoppen met fraaie paarse bloemetjes ontdekken, dit zijn de vr. bloemen, hier komen later de hazelnoten aan.

Sommige tweehuizige planten die flink woekeren (bijv. duindoorn en groot hoefblad) komen in grote groepen van hetzelfde geslacht voor. Gagel kan van jaar tot jaar van geslacht veranderen.

Foto links gagel vr. bloemen, rechts blad

Een leuk verhaal is nog dat in Z-Amerika van een bepaald genus van tweehuizige planten verschillende soorten naast elkaar groeien en het bleek een enorme puzzel om de man. en de vr. plant van dezelfde soort bij elkaar te zoeken (kruisingen kunnen de kwestie nog moeilijker maken).

Bestuiving: Veel planten met tweeslachtige bloemen proberen op verschillende manieren zelfbestuiving te voorkomen. Sommigen ontwikkelen eerst de meeldraden en pas later de stamper(s) of vice versa. Anderen ontwikkelen lange meeldraden en korte stamper(s) of vice versa. Kattenstaart kan meeldraden en stampers van verschillende lengtes ontwikkelen. Er bestaan zelfbestuivers, windbestuivers, maar de meeste planten worden door insecten bestoven. Sommige planten (bijv. uit de helmkruidfam.) hebben bloemen afgesloten door een onderlip waarbij alleen insecten met een bepaald gewicht en houding het lukt de bloem te openen. Bij deze bloemen wordt door andere insecten wel inbraak gepleegd waarbij het insect een gaatje in de bloem bijt om bij de honing te komen.

Foto snorzweefvlieg op kattenstaart

Ik las ook dat (een aantal) insecten zich eerst op één plantensoort richten voordat ze een andere soort kiezen, bijv. hommels op reuzenbalsemien gaan eerst alle reuzenbalsemien af en aangezien er hier heel veel staat zullen ze nooit aan andere soorten toekomen.

Tekst B.D.J.B en foto's M.A.K.

Vreemdgaan In Het Stort

Eunice en ik delen de passie voor planten en daarom zitten we sinds jaar en dag in de plantenwerkgroep. De laatste jaren echter kijkt Eunice steeds vaker en steeds nadrukkelijker naar een andere liefde. Omdat ik nogal nieuwsgierig van aard ben, wilde ik die nieuwe liefde weleens van wat dichterbij bekijken en daarom vergezelde ik haar op een woensdagochtend in november naar een verboden locatie. Die locatie is Het Stort, een klein terrein aan het Van Starkenborgkanaal tussen Aduard en Zuidhorn. Daar maakte ik nader kennis met Eunice haar nieuwe liefde: Spinnen!

Het Stort ligt al braak sinds het graven van het Van Starkenborgkanaal in de jaren dertig van de vorige eeuw. Er werd toen slib gestort en vanwege de veiligheid was de toegang verboden. Maar dat is inmiddels lang geleden. Het Stort is begroeid geraakt en gevaarlijk is het allang niet meer maar het bordje Verboden Toegang is blijven hangen, al is het amper meer leesbaar. Omdat de provincie graag wil weten wat de natuurwaarde is van dit gebiedje, is het KNNV gevraagd het te inventariseren en Eunice doet dat dus voor spinnen.

Met regenbroeken en laarzen aan betreden we het gebied. Het is koud, de nacht ervoor heeft het gevroren. Ik kan me niet voorstellen dat we een spin zullen vangen. Tussen houtige overblijfselen van planten zie ik af en toe een

Eunice tijdens KNNV-inventarisatie in Het Stort

draadje hangen maar een spin? In geen velden of wegen! Eunice is duidelijk meer bedreven en vangt er twee. Ondertussen probeer ik een indruk te krijgen van het terrein. Het is er nogal nat, de bodem is onregelmatig en er groeit gras en riet. Wat verderop staan stakerige bomen en op de grond liggen veel omgewaaide, dode wilgen met mos en paddenstoelen. Nee, om dit stukje natuur heeft niemand zich bekommerd, dat is duidelijk.

Omdat ook Eunice niet echt veel vangt gaan we verder het gebied in. Daar is het meer open en er staan grote horsten van Pluimzegge. Tot mijn grote vreugde zie ik tussen de zegges een grote eicocon. Ook Eunice is blij want het schijnt de cocon van een Wespspin te zijn en hoewel ze vermoedde dat hij er zat, had ze die daar nog niet waargenomen. Bingo! Vervolgens zoeken we bij de horsten. Deze zijn soms wel een halve meter hoog en onder de afhangende bladeren van de zegges is het relatief droog. En oh.....wat veel spinnen! Eunice heeft potjes mee om ze in te doen en ik kan het ene na het andere potje vullen! Fantastisch wat gaat dat mooi! En terwijl ik druk doende ben de spinnen te vangen, onderwerpt Eunice ze aan een snel onderzoek. Hangmatspin, Piraatje, Struikzakspin, Kraambedspin, Krabspin, Wolfsspin, hoor ik haar zeggen. Het zonnetje is er inmiddels bij gekomen en dat maakt de temperatuur aangenamer. Over ons heen vliegen gakkende ganzen en verder is het een en al rust.

In de middag komt de voorzitter van het KNNV Groningen, Geert-Jan Herder, nog even. Hij is ook gecharmeerd geraakt van spinnen. De potjes van Eunice raken snel vol en daardoor hebben we tijd om door het gebied heen te lopen en wat rond te kijken. Af en toe moet je klauteren vanwege al die omgevallen bomen. Onnederlands zo'n aan zijn lot overgelaten plek.

Het is een heel geslaagde kennismaking en de nieuwe liefde van Eunice vind ik sympathiek maar ik blijf bij planten want het vangen van spinnen vond ik leuk en helemaal niet eng maar ze op naam brengen, dat is een andere zaak!

Ellen Vissia

In Memoriam Thijs Duijm

Terwijl door de storm de bomen ontworteld werden is Thijs Duijm 28 oktober 2013 overleden. Hij had de respectabele leeftijd van 93 jaar de maand ervoor nog gehaald. Thijs stond aan de wieg van het IVN Groningen Haren. Voordat de afdeling was opgericht bestond het IVN Haren al. In de jaren zestig was Thijs al heel actief met alles wat groeit en bloeit en onze natuur in Haren en omgeving.

Weinigen waren binnen het IVN op de hoogte dat Thijs hoogleraar was bij het Biologisch centrum. Hij zei altijd zo bescheiden als hij was ik ben werkzaam bij het Biologisch Centrum.

Deze bescheidenheid sierde Thijs. Ondanks deze persoonlijk eigenschap beet hij zich altijd vast in de zaken die aan de orde wilde hebben. En deze liet hij pas los als hij zijn doel bereikt had. In de jaren zestig is zo de IVN Natuur en Milieuwerkgroep haren ontstaan. Oorspronkelijk als groep met een geheel eigen achterban (steungroep) van bijna 100 personen. Later is deze groep opgegaan in het IVN Groningen Haren. Daarmee kreeg de groep ook een betere juridische status.

Thijs was coördinator van de werkgroep. Vele vergaderingen werden ook bij hem thuis gehouden. Op de achtergrond klonk dan altijd het geluid van de krekels die Thijs in bakken hield. En soms niet altijd in de bakken zelf. Hij en zijn vrouw hadden soms een opvanghuis voor gewonde dieren.

Altijd even in zijn tuin kijken, want er stonden vele zeldzaamheden. Bijvoorbeeld de vlasleeuwenbek met pelorische bloeiwijze. Samen met Truus werd deze tuin onderhouden. Nauwgezet werden ook altijd aantekeningen gemaakt van hun waarnemingen.

Binnen de gemeente Haren werd hij het groene geweten van Haren genoemd. Dankzij zijn tomeloze inzet ziet Haren er nu zo groen uit. Anders waren heel wat meer bomen geveld en waren er minder orchideeën te vinden.

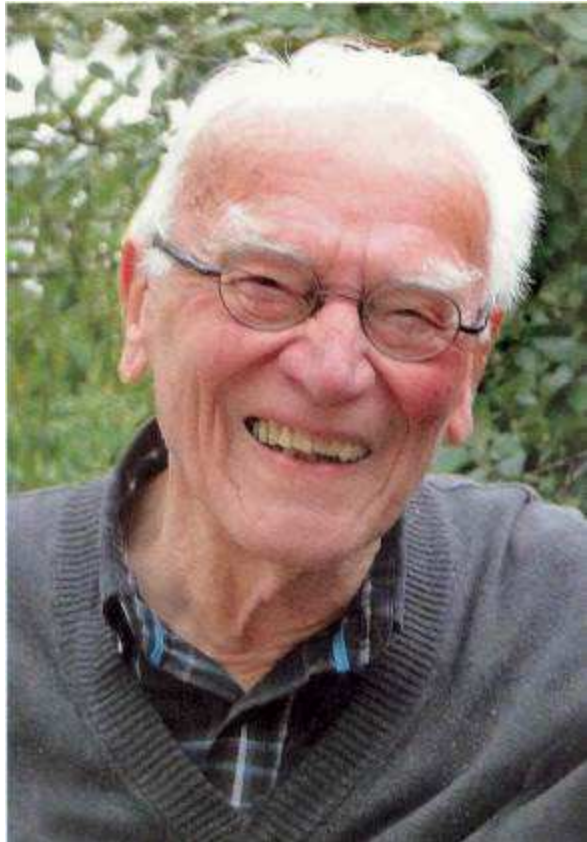
Ook de gemeenteraad kende Thijs goed. Zijn onvoorstelbare dossierkennis bracht menige politieke bestuur in Haren aan het

twijfelen en spoorde hem/haar aan het huiswerk nog eens over te doen.

Toen Thijs 80 jaar werd kan ik mij herinneren vroeg hij of het nu niets eens tijd werd dat iemand anders de kar ging trekken. Enkele jaren later nam ik het coördinatorschap over. Echter Thijs bleef degene die aan de kar bleef trekken. Hij had weer wat gehoord , gelezen of was hem op andere wijze ter ore gekomen en klom in de pc. Eerst nog schoorvoetend maar later toch redelijk bedreven werd de pc met e-mailtjes ook hem eigen. Met een slechter wordende gezondheid bleef deze wijze van communicatie zijn contact met de buitenwereld. Het bijwonen van de vergadering ging niet meer maar Thijs bleef digitaal aanwezig.

Thijs bedankt voor
wat je allemaal hebt
betekend voor het IVN
en Haren.

Ernst Flentge,
coördinator IBVN
Natuur en
Milieuwerkgroep
Haren

Wegbermbeheer in Haren

De gemeente Haren bezit een aantal fraaie bermen. Wie kent niet de orchideeën in de bermen bij de Hortus. Bij een goed beheer en een zadenbron in de buurt kun je al snel deze bijzondere planten in onze bermen verwachten. Echter ze blijven niet vanzelf. Als je jarenlang een terrein met orchideeën gaat volgen dan zie je deze beschermde planten verdwijnen. Niet dat ze uitgegraven worden door bewoners maar vanzelf. De natuurlijke groei omstandigheden veranderen als je niets doet. De graszoden worden dichter en de berm wordt voedselrijker. Met een goede vorm van maaien en afvoeren blijven deze schoonheden van de berm jarenlang te bewonderen.

Een goed ecologisch bermbeheer is een vereiste. En niet zoals het nu gedaan wordt. Eind augustus 2013 zijn de bermen langs de Rijksstraatweg gemaaid. Alle zaden van de orchideeën zijn afgemaaid en afgevoerd. Vooral de Brede Wespenorchis is weer de dupe. De Rietorchis was net op tijd met uitzaaien. Weer ontbreekt de kennis van beheerders en maaiers om de wespenorchis voor afmaaien te behoeden.

Een maaibeheer dat ook afgestemd is op de Brede Wespenorchis zou de gemeente sieren.

Veel bewoners klagen over al dat lange gras langs de weg. Zeker bezuinigingen.

Wat valt er te verbeteren.

Voorlichting aan de bewoners en aanwonenden. Leg uit wat je wilt en wat je nastreeft. Een goed ecologisch bermbeheer. Gericht op o.a. de orchideeën. Maai gefaseerd. Een strookje langs de weg en fietspad zodat de planten niet over de weg liggen. De middenstrook van de berm laten staan. Maai deze pas nadat de Brede Wespenorchis een kans heeft om te zaaien. Laat een deel van de lange grassen de hele winter staan voor vlindersoorten die hierop overwinteren. Maai dit pas in het voorjaar af.

Beter nog zou zijn om te zorgen dat er ratelaar in de bermen komt zoals ook langs de Kerklaan. Deze halfparasiet leeft op graswortels en zorgt

ervoor dat de grassen niet zo hoog worden en niet zo uitbundig worden.

Aanwonenden hoeven dan zeker niet zelf het heft in handen te nemen en zelf de berm te gaan maaien. Zij hebben geen idee wat ze vernielen. Met de ontwikkeling van Haren bij de Kerklaan zal er zeer goed op onze orchideeën gepast moeten worden. Het zijn beschermde planten, maar wie doet dat?

Tot zover een reactie van mij aan de politiek in Haren.

Ernst Flentge , milieuwerkgroep Haren

Het vervolg:

Het waarschuwen voor het maaien van de Brede Wespenorchis in de wegberm langs de Rijksstraatweg heeft niets geholpen. In eerste instantie zijn de meeste planten gemaaid. Ik had er één aangegeven dat er nog stond. Een eindje verderop stonden er nog twee na het maaien. Echter van de week zijn de restantjes om de bomen en palen gemaaid. Nu zijn de wettelijk beschermde Brede Wespenorchissen dus allemaal, voordat ze konden uitzaaien, afgemaaid.

Dus toezeggingen van 'we melden het' of 'we zullen dit of dat...' is allemaal tevergeefs geweest.

Wie ziet er nou op toe op deze bescherming... niemand !!

Ernst Flentge

Natuurkids vogeldiner bij Tuin in de Stad

werd georganiseerd op 4 januari 2014

IVN Excursie- en cursusprogramma

Excursies

Zaterdag 25 januari 2014: **Wintervoedselveldjes in Noord Groningen**

Plaats en tijd: Vertrek 9.00 uur vanaf transferium Kardingse. Einde ongeveer 14.00 uur

Een excursie voor wie niet bang is voor de winter en de schoonheid van een verlaten landschap weet te waarderen.

Opgave: baukekoole@xs4all.nl

Zondag 16 februari: **Natuurkids Uilenexcursie stad Groningen**

Plaats en tijd: van 14:00-16:00. Locatie wordt nog bekend gemaakt.

Heb jij al eens een uil van dichtbij gezien? Soms zitten er zelfs meerdere bij elkaar in een zogenaamde 'roestboom'. Ook gaan we kijken wat uilen nu precies eten door het pluizen van braakballen.

Voor info en opgave: natuurkids.groningen@gmail.com of 06-24149856

Zaterdag 5 april 2014: **De Friese IJsselmeerkust.**

Plaats en tijd: Vertrek: 8.30 uur vanaf het Transferium

Hoogkerk. Uiterlijk 16.00 uur zijn we weer terug. We gaan met auto's en de reiskosten worden gedeeld, reken bij meerijden op ca € 10 p.p.

Weidevogels, steltlopers en watervogels zijn het thema van

deze excursie. We bezoeken onder meer de Workumerwaard en Gaast. Gelet op de reistijd naar het gebied vertrekken we om 8.30 uur vanaf het Transferium Hoogkerk en zijn we uiterlijk 16.00 uur daar weer terug. Warme -en afhankelijk van het weer- waterdichte kleding wordt geadviseerd alsmede voldoende eten en drinken.

Opgave vóór 31 maart 2014 bij Maaïke Everink per email:

mause1998@gmail.com

Zondag 13 april: Natuurkids Scharrelkidsexcursie

Plaats en tijd: van 10:00-12:00. Locatie wordt nog bekend gemaakt
Een excursie voor zowel kinderen als voor hun (groot-)ouders. Samen de natuur verkennen en kijken wat je allemaal al weet over planten en dieren. Ook met spannende opdrachten.
Voor info en opgave: natuurkids.groningen@gmail.com of 06-24149856

Zondag 13 april: Stinzenplanten in Noordwest-Groningen

Plaats en tijd: vertrek 9 uur Parkeerterrein Karding. Terugkomst 15-16 uur. Carpoolen vanuit Karding (5ct/km/persoon)
We gaan de volgende plekken aandoen:
Domies Toen Pieterburen; Leens (Verhildersum) en Cloostertuin (Kloosterburen). Entree Domies Toen is 3 euro.
Aanmelden voor 9 april (zodat we weten waar we aan toe zijn)
aanmelden bij Ernst Flentge 050-5349131 of
email e.w.flentge@freeler.nl

Vrijdag 16 mei: Natuurkids fietsexcursie De Onlanden

Plaats en tijd: 19:00-21:00. Vertrekpunt wordt later bekend gemaakt.
Een excursie voor zowel kinderen als voor hun (groot-)ouders. Samen op de fiets in het prachtige natuurgebied De Onlanden. Een avondexcursie waarbij verrekijkers en een telescoop beschikbaar zijn om goed naar vogels te kunnen kijken. Bovendien maken veel vogels ook 's avonds de mooiste geluiden. Herken jij ze?
Voor info en opgave: natuurkids.groningen@gmail.com of 06-24149856

Zondag 25 mei 2014: Vroege vogels excursie in Vosbergen

Plaats en tijd: Vertrek om 5.00 uur bij de parkeerplaats bij begraafplaats 'De Duinen' in Eelde. De excursie duurt tot ongeveer 7.30 uur. De excursie is gratis
Wie zingt daar in het struikgewas? Dit keer gaan we heel vroeg op pad om vogels aan hun geluid te leren herkennen. Vaak hoor je een vogel namelijk eerder dan dat je hem ziet. Daarom is bij het herkennen en op naam brengen van vogels de zang en roep minstens zo belangrijk als uiterlijke kenmerken zoals formaat, kleuren en gedrag.

En vroeg, omdat veel vogels al vóór zonsopgang beginnen te zingen, maar gelukkig niet allemaal tegelijk, dat maakt het herkennen gemakkelijker. Een merel en roodborst zingen bijvoorbeeld soms al midden in de nacht. Een winterkoning en koolmees beginnen ongeveer een uur voor zonsopgang, daarna volgt een vink, dan een tijftjaf,

langzaam komen er steeds meer bij. Het hoogtepunt ligt tenslotte rond zonsopgang.

Wil je dit meemaken, kleed je dan warm aan want het kan zo vroeg op de ochtend nog behoorlijk koud zijn, en kom zondagochtend om 5.00 uur naar de Vosbergen in Eelde.

Opgave en informatie:

willy.sjaarda@telfort.nl

Zondag 15 juni: Natuurkids Slootexcursie

Plaats en tijd: van 14:00-16:00. Locatie Mikkelfhorst, klaverlaan 37 Haren.

Wat leeft er allemaal in het water? Je gaat zelf beestjes vangen en kunt ze daarna van dichtbij bekijken en proberen uit te vinden hoe ze heten. Zijn er al kikkervisjes of zitten er zelfs salamanders in de sloot? Doe mee en geef je op.

Voor info en opgave: natuurkids.groningen@gmail.com of Tel. 06-24149856

Zondag 15 juni: Fietsexcursie langs de stedelijke ecologische structuur (SES) aan de noordwestzijde van de stad.

Plaats en tijd: Start om 13.30 aan het fietspad bij de blauwe fietsbrug over het Reitdiep, ter hoogte van het oude ACM-gebouw (de ruïne bij Friesestraatweg). Terug om circa 17.00.

Organisatie: IVN werkgroep stadsecologie.

De gemeente Groningen voert een actief beleid om het groen in de stad te verbinden met de natuur buiten de stad. De noordwestkant van de stad (Vinkhuizen en omgeving) is een verrassend gebied met veel groen, water en riet, een échte ontdekking als je er nog nooit geweest

bent. Tijdens deze excursie laten we de groene verbindingen zien en eventuele bedreigingen en obstakels. De route is in totaal ongeveer 10 kilometer lang. Op het eind van de route gaan we vogels kijken op het Suikerunieterrein. Neem een verrekijker mee! Informatie en opgave: Lammert Tiesinga: 050-3133682, la.tiesinga@gmail.com
Dit is de vijfde en laatste SES-excursie van de IVN-werkgroep Stadsecologie.

Zaterdag 21 juni 2014: **Ganzenpoel Wateren**

Tijd en plaats: Vertrek om 20.00u vanaf de AH Hoornse Meer,
B.S.F. von Suttnerstraat 1

Op deze excursie naar de Ganzenpoel te Wateren onderdeel van het Drents Friese Wold gaan we op zoek naar nachtzwaluw en baltsende houtsnip. Het Drents Friese Wold is na de Veluwe het grootste aaneengesloten bosgebied van Nederland. In de bossen liggen allerlei vennen en kleine heidecomplexen verspreid waaronder de Ganzenpoel. Voor de oorsprong van dit ven moeten we ver in de tijd terug. De basis is gelegd in de ijstijd. Het ijs schoof keien en leem naar onze streken. Later voerden water en wind een dik zandpakket aan. Hier en daar ontstonden vennen en plassen door stagnerend smeltwater. De Ganzenpoel is hier een voorbeeld van.

Cursussen

Vogelcursus voor beginners – voorjaar 2014

In het vorige nummer van Groeningen hebben we het al aangekondigd: de vogelwerkgroep van het IVN Groningen-Haren organiseert in het voorjaar van 2014 weer een vogelcursus voor beginners.

De cursus bestaat uit vijf theorieavonden en vijf excursies. De theorieavonden zijn op de donderdagavond van 19.30 tot 22.00 uur in het AOC Terra, Hereweg 99 te Groningen. De eerste vier excursies zijn op zaterdagochtend volgend op de cursusavond. De vijfde is op zondagochtend heel vroeg (even voor zonsopgang). De excursies zijn meestal te voet, een enkele maal op de fiets.

In de cursus zal het niet alleen gaan over het herkennen van vogels. Het zal ook gaan over vogelgedrag en de relatie tussen vogels en hun omgeving.

Theorieavonden zijn op donderdag 6 maart, 27 maart, 10 april, 17 april en 22 mei. Excursies zijn op zaterdag 8 maart, 29 maart, 12 april, 10 mei en op zondagochtend vroeg 25 mei.

Het cursusgeld bedraagt €55 voor niet leden en €45 voor IVN leden. Dit bedrag is inclusief cursus map en koffie/thee op de lesavonden. Niet inbegrepen zijn de vervoerskosten bij de excursies. Dit kunnen kosten eigen vervoer zijn of meerijdkosten.

De inschrijving is geopend vanaf maandag 10 februari om 19.00 u. Wanneer er zich meer mensen opgeven, dan er plaatsen zijn geldt de volgorde van aanmelding. Iedereen die zich opgeeft, krijgt zo snel mogelijk bericht of hij/zij geplaatst is.

Inschrijven bij Els van den Boomgaard, elsvdboomgaard@gmail.com
Inlichtingen: 050 8501429

Mochten zich wijzigingen voordoen, dan wordt dit bekend gemaakt op de website van het IVN Groningen-Haren, <http://ivn.nl/afdeling/groningen-haren>.
Houdt de website dus goed in de gaten.

De natuurgidsencursus: wie helpt mee?

Als IVN Groningen-Haren willen we vanaf 2015 weer een natuurgidsencursus aanbieden. Voor de organisatie van de cursus hebben we een klein, enthousiast team nodig, bijvoorbeeld voor het benaderen van gastdocenten, de organisatie en begeleiding van excursies, assistentie tijdens de lessen en dergelijke.

Een natuurgidsencursus is voor het IVN een belangrijke taak. We leiden niet alleen gidsen op voor het IVN, maar ook voor andere organisaties zoals Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten e.d.

Een natuurgidsencursus is bijzonder boeiend en ook als je meehelpt in de organisatie kun je er nog veel van leren.

Nieuwsgierig geworden?

Neem contact op met Ernst Flentge (050-5349131) of met Lammert Tiesinga (050-3133682)

GroeneSurfTips, ook van andere organisaties dan de IVN

■ www.natuurkalender.nl

■ www.anaburen.nl

■ www.knnv.nl

Ben je actief op facebook?!

IVN scharrelkids en de landelijke IVN zijn hier te vinden met regelmatig nieuwe posts

scharrel
ivn
kids.

Adressen en informatie

IVN-Afdeling Groningen/Haren

Postbus 1573

9701 BN Groningen

www.ivn-groningen-haren.nl of ivn.nl/afdeling/groningen-haren

e-mail: ivngroningen-haren@gmail.com

Bestuur

Voorzitter: Lammert Tiesinga
la.tiesinga@gmail.com Tel: 050-3133682

Secretaris: Toeska Smit
ivngroningen-haren@gmail.com

Penningmeester: Carlo Ensing
c.f.ensing@gmail.com Tel.: 06-47871101

Leden:

Els vd Boomgaard, Kees van de Ven, Ernst Flentge, Gert Jan Huiskes

Ledenadministratie

Postbus 1573, 9701 BN Groningen.

E-mail: c.f.ensing@gmail.com

IBAN NL12INGB0003742937 t.n.v. IVN afd. Groningen/Haren

Contributie/administratie

Leden zijn actief betrokken bij het IVN. Zij betalen per jaar minimaal 17,50 euro, waarvan de afdeling 8,65 euro afdraagt aan het landelijk bureau. Donateurs steunen het IVN en betalen minimaal 10,50 euro per jaar, dat geheel ten goede komt aan de afdeling.

Leden en donateurs ontvangen "Groeningen", en leden ontvangen tevens het landelijk tijdschrift "Mens en Natuur".

Leden, die "Mens en Natuur" niet thuis gezonden krijgen, dienen contact op te nemen met de afdelingspenningmeester.

Opgave, verhuizingen, overschrijvingen naar andere afdelingen en opzeggingen (dit laatste alleen voor 1 januari): aan de ledenadministratie van onze afdeling doorgeven. Betalingen geschieden per toegezonden acceptgiro of met internetbankieren.

Werkgroepen en coördinatoren

Vogelwerkgroep

Willy Sjaarda

willy.sjaarda@telfort.nl

Plantenwerkgroep (waarnemend)

Ernst Flentge, tel.: 050-5349131

e.w.flentge@freeler.nl

Natuur- en Milieuwerkgroep Haren

Ernst Flentge, tel.: 050-5349131

e.w.flentge@freeler.nl

Werkgroep stadsecologie

Lammert Tiesinga, tel.: 050-3133682

la.tiesinga@gmail.com

Werkgroep Natuurkids

Gert Jan Huisjes, tel.: 06-24149856

gertjanhuisjes@online.nl

Boekenverkoop

Saskia van der Burg

SteunfondsNME@hotmail.com

Werkgroep PR & Communicatie

Kees van de Ven, tel.: 050-4063310

keesvandeven@planet.nl

Ad interim

Kopij voor de Groeningen voor 10 April 2014 sturen naar:

Postbus 1573, 9701 BN Groningen of ivngroeningen@gmail.com

IVN Consulentenschap Groningen

Postbus 1020, 9701 BA Groningen.

Tel: 050-3135933; e-mail: consulentenschap.groningen@ivn.nl

Vrijwilligersconsulent: Marit Stokkentreeff

IVN-Landelijk

Postbus 20123, 1000 HC Amsterdam.

Tel: 020-6228115

Website: www.ivn.nl

VOOR EEN ENERGIEZUINIGE INSTALLATIE -
GAAT U NAAR ...

LANTING
INSTALLATIEBEDRIJF BV

- centrale verwarming
- gas- en waterleiding
- zinkwerk
- luchtverwarming
- elektrische installaties
- warmtepompen
- installatie pv-panelen
- installatie zonnecollectoren

Kieler Bocht 39
9723 JA Groningen
Rijksstraatweg 94
9752 BJ Haren

UNETO-VNI

Tel. 050-5344065
Fax 050-5343757
lanting@technonet.nl

NATUURVOEDINGSWINKEL

Tel. 050 - 541 15 15

De Wiershoeck

www.beijum.nl/wiershoeck

Volledig assortiment biologische voeding:

Brood (fodera-achtend vers)
Zuivel en kaas
Groente en fruit
Vlees en vleesvervangers
Droogwaren
Jds

Dieppe
Dranken
Koek en snoep
Wijnen
Lichaamsverzorging
Schoonmaakmiddelen Etc. etc.

Verkooppunt

Groente- & Fruit-abonnement

Op de flats: gelegen aan het (flats)pad door Beijum, richting Zuidwilde.

Per auto: afslag Beijum-Noord, bereikbaar via Ingang Onnemaheerd, daarna links rechts.

Open: ma. 11.30-18.00 di. v/m vr. 9.00-18.00 do. 9.00-20.00 za. 9.00-17.00 uur

Beijumerweg 20 (naast de schooltuin).

Wij bezorgen iedere donderdag aan huis.
Faxnummer (050) 5792097

